

УДК 37.064.1:373/.3/.5(477)(045)

Тріфанова Д. А.
здобувач освіти 3 курсу спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет
Брижак Н. Ю.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівського державного університету

ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито, що педагогіка партнерства – це ключовий компонент формули Нової української школи; виокремлені форми і методи педагогічної взаємодії сім'ї і школи в умовах реалізації концепції нової української школи.

Ключові слова: педагогіка партнерства, учень, батьки, вчителі.

The article reveals that the pedagogy of partnership is a key component of the formula of the New Ukrainian School; the forms and methods of pedagogical interaction of family and school in the conditions of realization of the concept of new Ukrainian school are allocated.

Key words: partnership pedagogy, student, parents, teachers.

Взаємодія сім'ї і школи є актуальною складною проблемою, що характеризується наявністю цілого різноманіття підходів до її розв'язання. Виникнувши на початку ХХ ст., вона і сьогодні не втрачає своєї актуальності, наповнюючись новим змістом, на який вагомий вплив чинять процеси, що відбуваються як у суспільстві, системі освіти, так і в кожній окремій сім'ї [1, с. 51].

Запорукою успішної освітньої роботи в закладі загальної середньої освіти є ніщо інше як співпраця класного керівника з батьками, адже родина впливала і продовжує чинити значний вплив на процес розвитку особистості учня, а отже зробити батьків активними учасниками освітнього процесу – це важливе й відповідальне завдання вчителя та закладу освіти загалом.

Значущість залучення батьків до освітнього процесу, партнерської взаємодії сім'ї і школи на сучасному етапі освітніх перетворень актуалізовано

в низці нормативних документів, серед яких: закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону дитинства», Концепція «Нова українська школа»; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року; Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років, а також в міжнародних документах – Конвенції ООН про права дитини, Європейській конвенції про здійснення прав дітей, «Гаазькій Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей» та ін.

Зокрема, серед принципів Нової української школи Міністерство освіти і науки України декларує педагогіку партнерства, «...що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками» [5]. Метою такого партнерства є інтеграція батьків у педагогічний процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї до супроводу дитини у освітньому процесі.

Значний внесок у дослідження проблеми взаємодії школи і сім'ї у вихованні особистості надавали відомі педагоги: А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович, К. Ушинський та інші дослідники. Сучасні вчені вивчали такі аспекти даної проблеми: підготовка до виконання батьківських та материнських функцій (В. Бойко, Д. Луцик, Г. Чередніченко); основні напрями співпраці сім'ї і школи (Т. Алексеєнко); форми організації роботи з батьками в освітньому закладі (І. Рибальченко); спілкування батьків і вчителів з дітьми (П. Щербань).

Метою статті виявити форми і методи педагогічної взаємодії сім'ї і школи в умовах реалізації концепції нової української школи.

Розроблена Міністерством освіти і науки України Концепція «Нова українська школа» (2016) передбачає новий зміст освіти, заснований на педагогіці, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками, що виступає одним з ключових компонентів, з яких складається формула нової школи.

Основою Нової української школи є трикутник партнерства батьків, педагога та учня. Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої особистість дитини, її самобутність, самоцінність, є розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, максимальний їх вияв, ініціювання, використання індивідуального (суб'єктивного) досвіду кожної дитини; допомога батьків у самовизначенні та самореалізації, уникнення формування

попередньо заданих якостей, формування в особистості культури життєдіяльності [2, с.63].

Як зазначається у Концепції нової української школи, базовими принципами партнерства «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «учень-учень», «учень-батьки» є усвідомлення єдності цінностей для учнів, батьків та вчителів, а саме: визнання гідності та прав дитини, повага до особистості, доброзичливість, рівність сторін, взаємна підтримка, довіра у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, діалог-взаємодія-взаємоповага, право вибору та відповідальність; принципи соціального партнерства, які означають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей. Але така школа стане можливою лише за умови відкритого діалогу всіх учасників освітнього процесу [3, с. 14].

До реалізації ідей педагогіки партнерства (співробітництва) ведуть, зрештою, дві дороги. По-перше, учитель наближується до дитини за рахунок великої любові й поваги до неї, за В. Сухомлинським, віддаючи серце дітям. По-друге, розподіл функцій вчителя та учня й організація їхньої співпраці. До функцій вчителя входить ретельно підготувати дитині навчальне завдання, продумати в деталях хід його вирішення різними групами учнів тощо [2, с.64].

Функція учня — на добровільних засадах прийняти запропоновану вчителем задачу як свою і самостійно її вирішувати. У такому випадку обидва учасники навчання і виховання — вчитель і учень — рівноправні, вони — суб'єкти діяльності. Ніхто ні над ким не вивершується і не застосовує владу. Так реалізується ідея рівності.

Нова українська школа через технології партнерської педагогіки допомагають в реалізації розвитку особистості, створюють умови для її самовираження і саморозвитку, використовуючи такі форми роботи з батьками: родинні свята, сімейні виставки, вечори запитань і відповідей, день добрих справ, відкриті заняття для батьків тощо. Технології і методи партнерства, що заохочують висловлювати власні думки учнів: інтерактивні технології, особистісно орієнтовані технології, науково-дослідні методи, створення проблемних ситуацій, методи самооцінки і взаємоперевірки, метод проектів, діалогічні методи.

Зробити батьків активними учасниками освітнього процесу — це відповідальне завдання вчителя. Розв'язання цієї задачі стане можливим, якщо у плані роботи знайдуть відображення такі напрями діяльності класовода з батьками:

- батьківські збори;
- педагогічне керівництво діяльністю батьківського комітету;

- психолого-педагогічна освіта батьків;
- індивідуальна робота з батьками.

Форми роботи педагогів з батьками учнів – це своєрідні способи організації спільної діяльності та спілкування, які із використанням відповідних методів мають на меті вирішення якогось питання, наприклад, методична, психологічна чи інформаційна допомога батькам тощо. Співпрацю з батьками класний керівник може проводити в різноманітних формах, із використанням різних методів педагогічної діяльності.

До традиційних форм роботи з батьками відносять:

Індивідуальні: відвідування сім'ї, запрошення до школи, індивідуальна педагогічна бесіда, індивідуальна педагогічна допомога, листування з батьками, дні відкритих дверей.

Групові: зібрання батьківського активу, групові бесіди, групові консультації, батьківські консилиуми.

Колективні: лекції і бесіди, науково-практичні конференції, батьківські дні, вечори питань і відповідей, загальношкільні та класні батьківські збори, збори-концерти, конференції з обміну досвідом виховання, диспути, педагогічні колегіуми, зустрічі «за круглим столом», усні журнали, тощо

Традиційними методами та прийомами роботи з батьками є: спостереження, бесіди, анкетування, учнівські твори-роздуми.

До інноваційних форм роботи з батьками відносять: тренінги, медіаосвіта, практикуми, рольові ігри, батьківські посиденьки; творчі майстерні, проектні роботи.

Застосовуючи будь-який метод (бесіду, пояснення, анкетування, порівняння тощо), учитель мусить урахувати психологічні особливості вихованців, уміти передбачити реакцію батьків на ту чи іншу ситуацію, бути тактовним, уважним, уміти слухати і спільно з батьками робити висновки.

Залучаючи батьків до освітнього процесу, вчителі мають розуміти переваги такої співпраці для усіх – учнів, батьків і вчителів. Зокрема:

- отримання від батьків додаткової інформації про дітей;
- допомога батьків в організації освітнього середовища, у виготовленні навчальних матеріалів;
- проведення за участі батьків навчальних занять, наприклад екскурсій, проектної діяльності [4, с. 110].

Зауважимо, що взаєморозуміння вчителів і батьків можливе тільки на основі їхніх систематичних особистих контактів. Лише спільна, узгоджена діяльність учителів і батьків є запорукою успіху виховної роботи.

Найбільш традиційною формою роботою з батьками є батьківські збори, які в межах часового простору пропонують їм не лише діагностичну картину психолого-педагогічних спостережень за дітьми, але й надають практичну допомогу у спілкуванні з дитиною.

Розрізняють такі види батьківських зборів:

- загальні (класні) збори проводяться 4 рази на рік;
- диференційовані (спеціально запрошується група батьків);
- збори, періодичність яких визначається класним керівником.

Тематика класних батьківських зборів визначається загальними завданнями виховання, умовами навчально-виховної роботи в класі, рівнем загальної культури та педагогічного кругозору батьків. Збори можуть відбуватися у формі лекцій або доповідей класних керівників, виступів батьків, обміну досвідом виховної роботи із залученням учнів, показом їхніх класних робіт і художньої самодіяльності, демонструванням кінофільмів тощо.

Ефективність батьківських зборів значною мірою залежить від вибору вчителя для обговорення з батьками актуальних і цікавих для них педагогічних проблем. Бажано, щоб збори були просвітницького спрямування. При цьому варто пам'ятати: батьківські збори не повинні зводитись до монологу класного керівника. Це – взаємний обмін думками, ідеями, спільний пошук вирішення проблем [6].

Доцільним буде урізноманітнення батьківських зборів цікавими темами, які потім можуть бути постійними, зокрема: «Особливості інтелектуального і особистісного розвитку дітей», «Ліворукість і праворукість», «Як розвинути у дитини бажання читати», «Рухливі і повільні діти», «Втома дитини: як з нею боротися», «Заохочення і покарання в сім'ї», «Як навчити дитину говорити правду», «Сімейні свята і їх значення для дитини», «Як розвивати пам'ять дитини», «Домашні завдання і їх призначення», «Ваша дитина дорослішає: що потрібно знати батькам про статеве виховання», «Про що може розповісти шкільний щоденник», «Як навчити доньку чи сина говорити «ні».

Для ефективно організації батьківських зборів доцільно періодично проводити анкетування. «Вплив родинної атмосфери на успішність дитини»; «Моє життя в родині»; «Життя вашої дитини в родині»; «Ми і наші діти»; «»Ти і твої батьки»; «Чи знаєте ви один одного», «Школа очима батьків».

Цікавою формою співпраці є «Поштова скринька». У проміжок між зборами батьки опускають у скриньку «листи» (вони можуть бути анонімними), в яких висвітлюють свої запитання. За тиждень до зборів учитель виймає «листи» і готує відповіді на них. Це дає можливість визначити особисті проблеми з питань виховання, які виникають у батьків, що, в свою чергу,

допомагає організувати отримання батьками психолого-педагогічними знань відповідно до їх реальних потреб. Крім того, це дає вчителю можливість підвищити рівень якості батьківських зборів.

До нетрадиційних форм роботи з батьками належать: ділові ігри «Ранок у вашому домі», «Син (дочка) прийшов зі школи», «Вас запросили у школу», «Уміння виховувати – це талант!», вечори запитань і відповідей («Друзі моєї дитини», «Психологія спілкування з дітьми», «Чи знаєте Ви свою дитину?»), бесіди за «круглим» столом («Що заважає бути дітям вихованими?», «Виховання любові до праці», «Дівчинка, дівчина – про виховання дівчини в родині», «Звичаї, традиції моєї родини»), «педагогічний калейдоскоп» («Пізнай свою дитину»), виїзні батьківські збори (екскурсії, походи), батьківські тренінги («Уміння виховувати – це талант!», «Спілкування батьків з дітьми», «Роль сім'ї в організації дозвілля дитини»), батьківські ринги («Що? Де? Як? Чому?», «Погані звички – спадковість чи вплив соціуму?», «Що ви робите, якщо маєте проблеми із поведінкою вашої дитини?», «Чи можна карати дитину?», «Що робити, якщо погляди на виховання дитини суттєво відрізняються в тата і мами?», «Чи потрібні дитині свята?», «За» і «проти» шкільної форми»), конкурси («Нумо, мами», «Нумо, тато», «Тато, мама і я – спортивна сім'я» (див. додаток Г), «Що? Де? Коли?», «Щасливий випадок») тощо.

Проте батьки можуть виконувати й іншу, не менш важливу роль в усіх сферах шкільного життя, зокрема допомагати вчителю:

- організовувати і проводити навчальні заняття, готувати навчальні матеріали;
- контактувати з іншими батьками для поширення важливої інформації, ознайомлення з особливостями життя класу та ін.

Завдяки батькам-помічникам учитель має більше можливостей для організації роботи в малих групах. Батьки можуть допомогти у різних видах діяльності: прочитати з дітьми книгу, вислухати їхні розповіді, допомогти учням виконати мистецькі роботи.

Отже, реалізація вимог педагогіки партнерства в початковій школі посилює роль і професійність вчителя як в роботі з молодшими школярами, батьками, так і в роботі над собою. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті феномену «педагогічна культура батьків» та особливості її формування у взаємодії сім'ї і школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградова Т. Взаємодія батьків і педагогів –необхідна умова для виховання нового покоління / Т. Виноградова // Педагогічна скарбниця Донеччини. – 2003. – № 2. – С.51–52.
2. Ніколенко Л. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини в контексті Нової української школи / Л. Ніколенко // Методист. – 2018. – № 6. – С. 62–65.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян ; за заг. ред. Грищенка М. - 2016. - 36 с.
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 160 с.
5. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: [практико-зорієнтований навч. пос.] / В. М. Оржеховська, В. І. Кириченко, Г. Г. Ковганич. – Х. : Вид-во Точка, 2007. – С.16.
6. Рига Т.В. Методичні рекомендації щодо проведення батьківських зборів. Батьківські збори. Класному керівнику / Т.В. Рига // - Режим доступу: [http:// http://dano.dp.ua/attachments/article/654](http://dano.dp.ua/attachments/article/654)

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>